

BENKŐ LÁSZLÓ

Honfoglalás

II.

IDEGEN TÜZEK

Történelmi regény a honfoglalás korából

KÖNYVKIADÓ
Szeged

Első fejezet

A nádas szélén bajor katonák rúgtattak testes lovak nyergében, el és vissza. Egy vörös képű – talán a parancsnok lehetett – végül a nagyúr elé kormányozta a fújtató mént:

– Nincsenek! A föld nyelte el őket, uram. A posvány járhatatlan, három lépés után hasig süpped a ló.

– Akkor keressétek gyalogszerrel! – dörren a lánckesztyűs markában egyenes pалlost szorongató frank úr, és bőszen mered a katonára. – Ha vissza mertek nélkülük jönni, minden harmadiknak levágatom a fülét! Megértettétek?

A vörös arcú ellent nem mondhat. Az arcára egyetlen pillanatra kiül a félelem, de ugrik, hogy teljesítse a parancsot.

– Azt az öregot hozzátok! – bök egy elnyűtt, fakó lenvászon köntöst viselő, véres arcú parasztra az úr. – Ez a disznó ismeri a nádasot. Menjen ő előre, Leopold! Ha el akarna iszkolni, vágd le!

A fiatal Leopold vitéz ugyan semmi késztetést nem érez, hogy az öreg szláv után a nádasba másszon, de mi egyebet tehet: megragadja a csupa rongy köntöst, maga elé rántja a parasztembert, hogy tört szláv és német keveréknyelven a fülébe ordítsa, mi vár rá, ha csak egyetlen gyanús mozdulatot is tesz.

A bajorok besorjáznak a nádrengetegbe. Lándzsanyélre támaszkodva tapogatják az utat az öreg nyomán, egyik zombékról a másikra szökkelve, s igyekeznek szilárd talajt fogni a csupa posvány és békanyál útvesztőben.

A nyári nap hétágra tűz. A nádkévék fölött rezeget a levegő, s amerre elhaladnak, elnémulnak a madarak, meglapul a toportyán, és hangtalan sülyyed víz alá a szürke hátú sikló.

– Amott, nyugaton, a hegy lábánál idejövot szlávokat láttam, uram – jelenti alázatosan egy idősebb vitéz, aki örül, hogy nem kell a társait követni a lábba. A frank úr kihúzza magát a nyeregben, és dühösen rándít a vállán:

– Hát aztán? Hadd jöjjenek. Amúgy is csak idáig tart az útjuk, vissza már nem jutnak a disznók – recsegi, és suhint a hosszú, nehéz pallossal.
– Erről kezeskedem.

– Nem is azért mondom, uram – szabadkozik a katona –, de azok ott a mocsári várból valók, megismertem a ruhájukat. Tudhatod, uram, meg nem futok a verekedés elől, de pár alkalommal összeakaszkodtunk már velük az ostmarki végeknél. Kemény gyerekek azok, az utolsó szálig...

– Mi dolgod vele? Tán te nem vagy az? Egy bajor elbír öt koszos szlávval, horvátval meg szlovénnel, még ha éppenséggel annak a Pribina kecskebak fattyának a parasztja is.

A katona jobbnak látja, ha nem szól.

A frank úr, aki harmadkézből retyerutyája Karlmann királynak, az Ostmark nevű keleti frank országrész urának, nem állhatta, ha ellentmondanak neki. Márpedig egyebet a kövérkés bajor nem tehetett volna, hiszen a mocsárvári szlávok teljes valójukban ott álltak a nádasból kiemelkedő hegyoldalon, és ugyancsak vad pillantásokkal méregették őket.

S ha a frank nemesúr másként is látta, a sok verekedést megélt bajor vitéz bizony a bőrén tapasztalta meg, hogy a pannóniai szlávok azért mégsem hasonlatosak a félelmükben szerterebbenő vadludakhoz. Még hogy öttel felér egy bajor? Egy is éppen elegendő, ha amaz istenigazából nekiveselkedik, és megforgatja a feje felett méretes szekercéjét, vagy a vágató ló nyergéből nekiszegzi a vashegyű kopját a súlyos germán pajzsnak.

A frank nemes izzad a kegyetlenül tűző napon, és egyre türelmetlenebb. Arra gondol, hogy a mellette maradt néhány katona aligha bírna el a szlávokkal, ha most meglepnék.

A frankok ugyan korábban is be-betörték a pannon végekre, s még messzebbre is elmerészkedtek, egészen eddig a mocsaras tóig, amit hol Bolotinnak, hol meg Balatinnak mondtak a szlávok, márpedig ők sosem túrték békés alázattal, ha idegen bitangolt a kertek alatt.

Csaknem negyven esztendeje annak, hogy a frankok ura odaadta a tó nyugati szegélyét kerítő földet, a mocsárvilágot, az erdőket és hegyeket a rajtuk keresztülfutó hadiutakkal s minden járandósággal az ő kedves és megbecsült hívének, a nyitrai morva Pribina úrnak, akit otthonából elűztek az ellenségei. Mélyre nyúlik ez a föld, egészen a Drávaig, addig, amit némelyek akkoriban Pannóniának hívtak, noha csak a Dráva és a Száva között húzódott. Mert az igazi pannon föld, a régi rómaiak hatalmas legelője, északon és keleten a Dunával volt határos.

Pribina úr tehát erősen húzott a frankhoz, a nyugati keresztényekhez, s ez lett a veszte.

Ám a frank úr a nádas szélében izzadva bizonyosan nem erről prézsumitált magában. A kengyelben felállva figyelte, mozdul-e a sásrengeteg, hozzák-e már az emberei a két semmirekellőt, akik nem átalottak nyilat röpíteni az egyik bajor vitéz oldalába, alig fertállal előtte. Aztán persze bevették magukat a nádba, akár a toportyán.

– Rájuk gyűjtom! Megsütöm őket, az anyjuk keservit! Bertold! Jönnék-e már?

– Jönnék, nagyuram! – hangzik a válasz távolabbról, ahol vadcsapás vezet a nádba. – De... nem hoznak senkit.

A frank sercint, és kacskaringósat káromkodik az anyanyelvén. A nádasból egymás után bukkannak fel a morgoló katonák.

– Elnyelte őket a sár, uram. Biz' isten, csak úgy lehetett. A nyomukat se láttuk.

– Hol a paraszt? Remélem, a nyakát elmetszettétek már? – csikorog a frank, és mérgében a nádat kaszabolja.

– Hozzák-e elébed, uram? Mondd, mi légyen veled.

– Csapjátok le a fejét! Hadd lakomázzanak ma a rókák!

– Az Úr nem dicsér meg ezért – szól egy rekedtes hang a csapat mögül. Fekete csuhás szerzetes tolja hátra csuklyáját tonzúras koponyájáról. – Véré tenni ártatlannak, aki ellened nem szegül, halálos bűn.

– Nem a csuhások dolga! Itt én vagyok, aki ítél! – robban a frank, és intésére a katonák a földre nyomják az öreget.

A bajorok közül néhány elfordítja a fejét, mintha csak a nádat kémlelné. Igyekeznek egykedvű kifejezést ölteni, ne lássa a nagyúr, hogy valami nagyon nem tetszik. Olyasféle hang hallik, mint amikor a mézszáros a bárddal kettészeli a csontos húst.

Az öregember vére lüktetve fröccsen a porba. Fejét hosszú, ősz hajánál fogva széles ívben hajítja be a parancs büszke végrehajtója a bozótba.

– Uram! Mennünk kellene! – figyelmezteti a frank urat az egyik vitéz. – Mintha lovak nyerítését hallottam volna. Tán a szlávok, akiket idejövet a domboldalban láttunk.

– De nagyon riadoztok! – torkolja le amaz, hanem azért csak kiadja az indulási parancsot. – Ti négyen! Hátramaradtok egy nyíllövésre. Visszamegyünk a reggeli táborhelyre. Az már nem annak a rühes Pribina kölkének a földje – morogja, de inkább csak magának.

A csapat után sokáig porfelhő terjeng a nádas mentén. A megbolygatót lápvilág lassan életre kel, megszólalnak a madarak, és a nádiveréből felkeresi az ijedtében odahagyott fészket.

A vérszagra felemelik orrukát a rókák, a vidrák és a cserkelő toportyánok. Amint végleg elül a távolodó paták dobbanásának zaja, a természet összehúzza magán a köpönyeget, mintha soha nem is járt volna senki ezen a vad szépségű, de kiszámíthatatlan tájékon.

Ha a fekete csuhát viselő szerzetes, aki a frank portyához csapódott lejegyezte volna az akkor történeteket, bizonyonnyal így írt volna a hártýára: „*És mindez történt az Úr 870. esztendejében, nyárelőn, Pannónia földjén, a mocsári vártól keletre és a nagy tótól északra*”.

Valahol ott, ahol a vaskos hátú, vadszőlővel lepett, főveg formájú hegyek állnak őrséget a mocsaras Balatin északi partján. Alattuk kanyarog a régiek verítékével megépített hadi út, amely a hajdanvolt római városokat és légiós táborokat kötötte össze Aquincumtól az Adria napsütötte partjáig, a mindig pezsgő életű, gazdag Aquileiáig, aztán tovább, az itáliai városokig.

Ott visz az út a nádasok mellékében, ahol századokkal előtte még a léha életű és szabados erkölcsű rómaiak mulatozást kedvelő s talán épp emiatt harci kedvüket odahagyott-feledett egykori urai csodás épületeket emeltek, s múlatták az időt féktelen jókedvben és gazdagságban.

Mostanra ők is a múltba tűntek. Ők nevezték a keleti tartományukat Pannóniának, a „legelőjüknek”, egészen a Dunáig, ahol őrtornyokat, határköveket állítottak, és kővel körülbástyázott *castrumokat*, katonai állomáshelyeket építettek. Minden járőföldre esett egy.

Pannónia földjén a népek időtlen idők óta folyton egymást üzték-hajtották. Attila hunjainak rohama legázolta az előző urakat, őket pedig – miután kifulladt a rómaiak birodalmi lendülete – felváltották a keletről beözönlött avarok. Mostanra ez utóbbinak jobbára csak a neve maradt, s alig néhány szánalmas szállás északon, ahol a Duna a hegyeket áttörve a Kárpát-medencébe lép, meg keleten, a Tisza mellékén, ahol a bolgár király az úr.

Így kellett történnie, mert az avarnál erősebbnek bizonyult a frank. Hatvan esztendeje annak, hogy véres győzelmet arattak a pusztai nép felett, amely már csak dalaiban sírja vissza a hajdani nagy vezérét, Baján kagánt.

Aki egyszor elment, annak a helye soha nem maradt üresen ezen a tájon.

Mostanság már a többnyire békességet kedvelő, nyugodtabb szláv népek lakják be ezt a földet, akik keletről, délről és északnyugatról sorjáztak be, hosszú évtizedekkel előtte, odahagyva régi hazájukat, a Dnyeper és a Visztula közötti tágas sztyeppevidéket.

Hogy miért?

Mert az egyszerű, többnyire földet túró szláv nehezen tudott ellenállni a kijevieknek meg az északról beözönlött-szivárgott portyázóknak, a normannok vad népének, akiket varégoknak is neveztek. Nem állt meg a szláv a kazár előtt sem, nem beszélve arról a népről, amelyik beékelte magát a kazár kagán és a szláv földek közé.

Fura egy nép az.

Mogyerinek nevezik magukat, mások őket onogurnak, néha hunoknak vagy türköknek.

És hívják néhol madzsarnak is...

Hogy keményebb-e a nomád mogyeri a kazárnál? Ki tudná megmondani? De úgy kell lennie, ha egyszer a kazár a maga előhadaként küldi csatába.

Bizonyos, hogy egyetlen szláv sem emlékezett vissza szívesen a gyepűn rendszeresen áttörő, sarcoló, adót követelő, villámgyorsan száguldozó mogyerikre, akik ráadásul pályvára fogták az erős szláv férfiakat s nőket, hogy aztán a Kazár-tenger félszigetén, a Meótság lábvidékétől nyugatra, a rabszolgapiacra túladjanak rajtuk.

De egyszer régen robbant valami keleten, ami nyomta, taszította a népeket olyan vidékek felé, ahol még esélyük lehetett rátalálni a nehéz boldogulásra. Ezért indult el egykoron a szláv is a sztyeppét szabdaló folyók, erdőhátak mellől, egyik törzs a másik nyomán. Észak és dél felől kerülték a karéjos, néhol örök hó fedte hegyláncot, amely a Kazár-tenger feletti sztyeppét elzárta a számukra titkot rejtő nyugati világtól.

Ám ez már jó néhány emberöltővel korábban történt. Sok hágó oldala, számos feneketlen, sziklás völgy mélye rejtje azoknak a csontjait, akik nem bírták átvonszolni magukat a havasokon. Szláv vagy bolgár, szakadár varég vagy előkelő kijevi – a havasok nem tettek különbséget.

S itt fekszik ez a föld, a szépséges Pannónia, a maga erdőrengetegeivel, mocsárvidékeivel, szikrázó, nagy tavaival, napsütötte hegyvidékeivel. A római légiók sarui már nem csoszszannak a hatalmas kövek fölé egyengetett hadi úton. Csak az emlékezetben legfeljebb, bár ott túlon túl hamar halványulnak a nyomok.

